

جمهوری اسلامی ایران
وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
معاونت رفاه اجتماعی

مقایسه تطبیقی ایران با کشورهای منطقه

بر اساس سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور در سال ۲۰۱۹

۳. شاخص‌های آموزشی

۷۲

تهیه شده در

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

معاونت رفاه اجتماعی

دفتر مطالعات رفاه اجتماعی

آذر ۱۳۹۹

بسم الله الرحمن الرحيم

مقایسه تطبیقی ایران با کشورهای منطقه بر اساس سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور در سال ۲۰۱۹

۳. شاخص‌های آموزشی

تهیه شده در:
وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
معاونت رفاه اجتماعی
دفتر مطالعات رفاه اجتماعی

آذر ۱۳۹۹

اللَّهُ اللَّهُ فِي الطَّبَقَةِ السُّفْلَى مِنَ الَّذِينَ لَا حِيلَةَ لَهُمْ،
خدا را خدا را در طبقه پایین اجتماع، از آنان که راه چاره ندارند،
مِنَ الْمَسَاكِينِ وَالْمُحْتَاجِينَ وَأَهْلِ الْبُؤْسَى وَالزُّمْنَى،
و از کارافتادگان و نیازمندان و دچارشدگان به زیان و سختی و صاحبان امراضی که از پا
درآمده‌اند،
فَإِنَّ فِي هَذِهِ الطَّبَقَةِ قَائِعًا وَمُعْتَرًا.
در میان اینان کسانی هستند که روی سؤال و اظهار حاجت دارند و کسانی که عفت نفسشان
مانع از سؤال است.
وَأُحْفَظُ لِلَّهِ مَا اسْتَحْفَظَكَ مِنْ حَقِّهِ فِيهِمْ.
بنابراین آنچه را که خداوند در مورد آنان از حفظ حقوق از تو خواسته به حفظ آن پرداز.
امام علی (ع) (فرازهایی از نامه ۵۳ نهج البلاغه)

۳. شاخص‌های آموزشی

دفتر مطالعات رفاه اجتماعی
تهیه‌کنندگان: تقی طزری، علی‌رضا نورمحمدی
ناظر علمی: سیدهادی موسوی نیک
ناظر اجرایی: مریم واحدی
صفحه‌آرا: پیمان مقدم
واژه‌های کلیدی: سند چشم‌انداز، شاخص‌های آموزشی، تحصیلات، عدالت آموزشی، سرمایه انسانی
تمام حقوق اثر برای وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی محفوظ است.
نشانی: خیابان آزادی، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، معاونت رفاه اجتماعی، دفتر مطالعات رفاه اجتماعی تلفن: ۶۴۴۹۲۸۴۴ فاکس: ۶۴۴۹۲۸۴۵

فهرست

خلاصه مدیریتی	۷
مقدمه	۹
طرح مسئله	۱۰
۱- شاخص‌های حوزه آموزش	۱۱
۱-۱- شاخص میانگین سال‌های مورد انتظار تحصیل	۱۱
۲-۱- شاخص میانگین سال‌های تحصیل	۱۳
۳-۱- شاخص درصد زنان برخوردار از آموزش متوسطه	۱۵
۴-۱- نسبت مخارج دولت در آموزش به تولید ناخالص داخلی	۱۶
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری	۱۹
منابع	۲۰

فهرست جداول

جدول شماره ۱. رتبه شاخص‌های آموزشی ایران در بین کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۹	۷
جدول شماره ۲. وضعیت شاخص میانگین سال‌های مورد انتظار تحصیل در ایران و کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۹	۱۱
جدول شماره ۳. وضعیت شاخص میانگین سال‌های تحصیل در ایران و کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۹	۱۳
جدول شماره ۴. وضعیت شاخص درصد زنان برخوردار از آموزش متوسطه در ایران و کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۹	۱۵
جدول شماره ۵. وضعیت شاخص نسبت مخارج دولت در آموزش به تولید ناخالص داخلی در ایران و کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۸	۱۶
جدول شماره ۶. رتبه‌بندی شاخص‌های آموزشی ایران در بین کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۹	۱۸

خلاصه مدیریتی

بر اساس سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران، انتظار می‌رود که ایران بتواند تا سال ۱۴۰۴ هجری شمسی به عنوان قدرت اول منطقه جنوب غربی آسیا مطرح شود. سومین گزارش از مجموعه گزارش‌های مقایسه ایران و کشورهای منطقه بر اساس سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور مربوط به حوزه آموزش است. این نهاد، یکی از تأثیرگذارترین نهادهای مسیر رشد و توسعه هر کشوری قلمداد می‌شود و با اتکاء به ظرفیت‌های آن، می‌توان آینده نیروی کار هر کشوری را متحول کرد. در جمهوری اسلامی ایران، دولت‌ها و همه مؤسسات دولتی و عمومی برای پیمودن مسیر رشد و توسعه کشور، باید برنامه‌ها و سیاست‌های خود را با سند چشم‌انداز بیست‌ساله همسو و منطبق کنند. از این رو، با توجه به اینکه جامعه ایرانی در سند چشم‌انداز بیست‌ساله، جامعه‌ای متکی بر سرمایه انسانی تعریف شده است و از آنجا که آموزش و پرورش با تربیت نیرو در دوره عمومی، بیشترین نقش و سهم را در تولید سرمایه انسانی بر عهده دارد، حصول و دستیابی به اهداف ارزشمند سند چشم‌انداز بیست‌ساله، از گذرگاه آموزش و پرورش می‌توانند، پویا و بالنده عبور می‌کند. آموزش و پرورش در کشور ما به عنوان نهادی رسمی که عهده‌دار تربیت و تأمین نیروی انسانی جامعه اسلامی و انتقال فرهنگی غنی، ملی و اسلامی به نسل‌های بعدی است، جایگاهی مهم و حساس و فعالیتی فراگیر دارد. بر این اساس، بر همه مسئولان و متولیان در نظام جمهوری اسلامی ایران لازم است که تقویت و توسعه آموزش و پرورش را به عنوان بخش اصلی و بنیادین نظام تعلیم و تربیت کشور مد نظر قرار دهند و زمینه‌های لازم را به گونه‌ای فراهم سازند تا این نهاد انسان‌ساز و فرهنگی، به خوبی مهیای تربیت شهروندان مطابق سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور شود؛ شهروندانی که باید هویت دینی و ملی و مهارت‌های لازم برای زیستن در دنیای پراز رمز و راز آینده و جامعه ایرانی وصف‌شده در سند را داشته باشند.

مهم‌ترین شاخص‌های آموزشی که می‌تواند تصویری از وضعیت نظام آموزشی کشور به دست دهد، امکان مقایسه بین کشوری را فراهم کند و مبتنی بر داده‌های معتبر جهانی باشد، به شرح جدول ذیل است:

جدول شماره ۱. رتبه شاخص‌های آموزشی ایران در بین کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۹

ردیف	شاخص	رتبه منطقه (بین ۱ تا ۲۴)
۱	میانگین سال‌های مورد انتظار تحصیل مردان	۵
۲	میانگین سال‌های مورد انتظار تحصیل زنان	۷
۳	نسبت مخارج دولت در آموزش به تولید ناخالص داخلی	۷
۴	میانگین سال‌های تحصیل مردان	۱۰
۵	میانگین سال‌های تحصیل زنان	۱۲
۶	درصد زنان برخوردار از آموزش متوسطه	۱۴
	میانگین رتبه	۹٫۱۶

همان‌گونه که در جدول فوق مشاهده می‌شود، بهترین عملکرد ایران در شاخص‌های آموزشی مربوط به میانگین سال‌های مورد انتظار تحصیل مردان است که رتبه پنجم را در بین کشورهای منطقه کسب کرده است و بدترین عملکرد ایران در زمینه شاخص درصد زنان برخوردار از آموزش متوسطه با رتبه ۱۴ و شاخص میانگین سال‌های تحصیل زنان با رتبه ۱۲ در بین کشورهای منطقه است. این دو شاخص به نوعی بیان‌کننده نابرابری جنسیتی در حوزه آموزش است که لازم است توجه بیشتری به این حوزه صورت گیرد؛ هرگونه بهبود در این شاخص‌ها می‌تواند میانگین کلی شاخص‌های حوزه آموزش را بهبود بخشد و به ارتقای جایگاه ایران در بین کشورهای منطقه کمک کند.

مقدمه

بر اساس سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران، انتظار می‌رود که ایران بتواند تا سال ۱۴۰۴ هجری شمسی به عنوان قدرت اول منطقه جنوب غربی آسیا مطرح شود. سومین گزارش از مجموعه گزارش‌های مقایسه ایران و کشورهای منطقه بر اساس سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور مربوط به حوزه آموزش است.

آموزش عمومی از زمان مشروطه در ایران به عنوان یکی از بنیان‌های مهم فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی توسعه و تجدید مد نظر قرار گرفت و طی ۶۰ سال، قانون آموزش عمومی کشور مسیری طولانی را طی کرد تا به طور کامل در کشور پیاده شود. قانون آموزش و پرورش عمومی اجباری و رایگان، ششم مرداد ۱۳۲۲ در مجلس شورای ملی به تصویب رسید و بودجه آموزش و پرورش در دوران مصدق (۱۳۲۷) تا ۱۱ درصد از مخارج دولت افزایش یافت. دهه ۱۳۴۰ با افزایش تولید ناخالص کشور و بودجه بین ۷-۹ درصدی آموزش و پرورش، اقدامات بزرگی برای عمومی‌سازی آموزش صورت گرفت. با اجرای طرح سپاه دانش (سرباز معلم) گامی اساسی برای گسترش سواد در مناطق روستایی و دور از مرکز برداشته شد و تعداد سال‌های آموزش سواد عمومی رایگان به ۱۲ سال رسید.

از این به بعد از دولت انتظار می‌رفت تا اقدامات آغاز شده را با افزایش کیفیت آن‌ها به سرانجام برساند. بدین ترتیب، پس از اجرای قانون آموزش عمومی طی ۳۰ سال، مرحله دوم سیاست‌های کلان آموزش و پرورش کلید خورد. دهه ۱۳۵۰ آغاز دورانی بود که موضوع گسترش کمی سواد عمومی جای خود را به مسئله کیفیت در آموزش و پرورش داد و بودجه آموزش و پرورش ۱۵ الی ۲۰ برابر افزایش یافت (مسکوب، ۱۳۹۱: ۳۱۶).

با وقوع انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ موضوع عدالت در کنار تربیت دینی، انقلابی مهم‌ترین گفتمان مسئولان آموزش و پرورش کشور شد و آموزش و پرورش رایگان تا پایان تلاش‌های دهه‌ساله اول انقلاب در حوزه آموزش و پرورش، حول این دو محور جریان داشت. علی‌رغم جنگ و کاهش ۵۰ درصدی تولید ناخالص داخلی، هزینه‌کرد خدمات عمومی تغییری نکرد (همان: ۳۲۴) به نحوی که در سال ۱۳۶۰ بیش از ۷۱ درصد از تولید ناخالص داخلی کشور صرف آموزش و پرورش می‌شد و این میزان بالاترین میزان اختصاص بودجه پس از انقلاب است (مقدسی و کریمیان، ۱۳۹۷).

از این رو، در گزارش حاضر با هدف تعیین و مشخص کردن جایگاه جمهوری اسلامی ایران در بین کشورهای منطقه، سعی شده است تا بر اساس شاخص‌های آموزشی در نظر گرفته شده، کشور ایران با کشورهای منطقه مقایسه شود. به همین منظور، سعی شده تا از آخرین اطلاعات و آمار منتشر شده در سطح بین‌المللی، بهره گرفته شود و در نهایت، بر اساس رتبه‌های کسب شده در هر یک از شاخص‌ها، رتبه‌بندی هر کشور مشخص شود.

طرح مسئله

سند چشم‌انداز بیست‌ساله ایران، سندی برای تبیین افق توسعه ایران در زمینه‌های مختلف فرهنگی، علمی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی است که به همت مجمع تشخیص مصلحت نظام تدوین شده است. اجرای این چشم‌انداز از سال ۱۳۸۴ و در قالب چهار برنامه توسعه پنج‌ساله شروع شده است و سال ۱۴۰۴ خورشیدی (۲۰۲۵ میلادی) افق چشم‌انداز است. براساس این سند، جامعه ایرانی در افق این چشم‌انداز چنین ویژگی‌هایی خواهد داشت:

- توسعه‌یافته، متناسب با مقتضیات فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی خود و متکی بر اصول اخلاقی و ارزش‌های اسلامی، ملی و انقلابی با تأکید بر مردم‌سالاری دینی، عدالت اجتماعی، آزادی‌های مشروع، حفظ کرامت و حقوق انسان‌ها و بهره‌مند از امنیت اجتماعی و قضایی.
- برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی.
- برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب.
- فعال، مسئولیت‌پذیر، ایثارگر، مؤمن، رضایت‌مند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه تعاون و سازگاری اجتماعی، متعهد به انقلاب و نظام اسلامی و شکوفایی ایران و مفتخر به ایرانی بودن.
- دست‌یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقای نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل.
- الهام‌بخش، فعال و مؤثر در جهان اسلام با تحکیم الگوی مردم‌سالاری دینی، توسعه کارآمد، جامعه اخلاقی، نواندیشی و پویایی فکری و اجتماعی، تأثیرگذار بر همگرایی اسلامی و منطقه‌ای بر اساس تعالیم اسلامی و اندیشه‌های امام خمینی (ره).

براساس ویژگی‌های فوق، در گزارش حاضر تلاش شده است تا ضمن بهره‌گیری از شاخص‌هایی که بتواند تا حدود زیادی چنین ویژگی‌هایی را سنجش و آزمون کند، وضعیت آموزش کشور ایران و سایر کشورهای منطقه مقایسه شود تا در نهایت رتبه‌بندی عرضه‌شده از کشورهای منطقه، بتواند جایگاه ایران را در حال حاضر نشان دهد. شاخص‌های استفاده‌شده در این پژوهش نیز از منابع متعدد آماری نظیر بانک جهانی، گزارش توسعه انسانی سازمان ملل و مانند آن اخذ و در هر شاخص از جدیدترین و روزآمدترین آمارها استفاده شده است.

۱- شاخص‌های حوزه آموزش

هدف‌های تربیتی سند چشم‌انداز که برگرفته از اهداف آرمانی نظام مقدس جمهوری اسلامی است، اهداف متعالی و بزرگی است که تحقق آن‌ها مستلزم آمادگی و توانمندی‌های خاصی است. با توجه به این‌که جامعه ایرانی در سند چشم‌انداز بیست‌ساله، جامعه‌ای متکی بر سرمایه انسانی تعریف شده است و از آن‌جا که آموزش و پرورش با تربیت نیرو در دوره‌های مختلف تحصیلی، بیش‌ترین نقش را در تولید سرمایه انسانی بر عهده دارد و دستیابی به اهداف ارزشمند سند چشم‌انداز بیست‌ساله، از رهگذر آموزش و پرورشی توانمند، پویا و بالنده ممکن است، بررسی شاخص‌های این حوزه اهمیت خاصی دارد که در ادامه هر یک از آن‌ها را بررسی خواهیم کرد.

۱-۱- شاخص میانگین سال‌های مورد انتظار تحصیل

میانگین سال‌های مورد انتظار تحصیل، یکی از مهم‌ترین متغیرهای تشکیل‌دهنده شاخص توسعه انسانی و بالا بودن میزان آن نشان‌دهنده موفقیت نظام آموزشی هر کشور در زمینه تحصیل افراد است. این شاخص نشان می‌دهد که به طور میانگین، درباره افراد در سن تحصیل، چند سال انتظار می‌رود که از آموزش برخوردار باشند. آخرین آمار این شاخص مربوط به سال ۲۰۱۹ است که نتایج آن در جدول زیر گزارش شده است:

جدول شماره ۲. وضعیت شاخص میانگین سال‌های مورد انتظار تحصیل در ایران و کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۹

نام کشور	نمره شاخص		رتبه‌بندی شاخص میانگین سال‌های مورد انتظار تحصیل	
	مرد	زن	مردان	زنان
بحرین	۱۴,۷	۱۶,۱	۶	۱
ترکیه	۱۶,۹	۱۵,۹	۲	۲
عربستان	۱۷,۶	۱۵,۸	۱	۳
گرجستان	۱۵,۲	۱۵,۷	۳	۴
قزاقستان	۱۴,۹	۱۵,۶	۴	۵
عمان	۱۴,۱	۱۵,۵	۷	۶
ایران	۱۴,۸	۱۴,۶	۵	۷
امارات متحده عربی	۱۳,۴	۱۴,۳	۸	۸

نام کشور	نمره شاخص		رتبه‌بندی شاخص میانگین سال‌های مورد انتظار تحصیل	
	مرد	زن	مردان	زنان
کویت	۱۲٫۹	۱۴٫۳	۱۱	۹
قطر	۱۱٫۱	۱۴٫۱	۲۰	۱۰
قرقیزستان	۱۳٫۲	۱۳٫۶	۹	۱۱
ارمنستان	۱۲٫۸	۱۳٫۶	۱۲	۱۲
مصر	۱۳٫۱	۱۳٫۱	۱۰	۱۳
آذربایجان	۱۲٫۵	۱۲٫۴	۱۳	۱۴
اردن	۱۱٫۶	۱۲٫۱	۱۸	۱۵
ازبکستان	۱۲٫۲	۱۱٫۸	۱۶	۱۶
لبنان	۱۱٫۶	۱۱٫۴	۱۹	۱۷
تاجیکستان	۱۲٫۳	۱۰٫۹	۱۵	۱۸
ترکمنستان	۱۱٫۱	۱۰٫۵	۲۱	۱۹
عراق	۱۲٫۱	۱۰٫۲	۱۷	۲۰
سوریه	۸٫۸	۸٫۷	۲۴	۲۱
افغانستان	۱۲٫۵	۷٫۹	۱۴	۲۲
پاکستان	۹٫۳	۷٫۸	۲۳	۲۳
یمن	۱۰٫۱	۷٫۴	۲۲	۲۴

منبع: گزارش توسعه انسانی، ۲۰۲۰: ۳۱۲

بهترین عملکرد در زمینه شاخص میانگین سال‌های مورد انتظار تحصیل برای مردان مربوط به کشور عربستان است که با نمره ۱۷٫۶ سال رتبه اول منطقه را کسب کرده است. ایران با نمره ۱۴٫۸ سال رتبه ۵ را در بین کشورهای منطقه کسب کرده است. بدترین عملکرد در بین کشورهای منطقه متعلق به سوریه است که با میانگین ۸٫۸ سال تحصیل مورد انتظار برای مردان، رتبه ۲۴ را کسب کرده است.

بهترین عملکرد در زمینه شاخص میانگین سال‌های مورد انتظار تحصیل برای زنان مربوط به کشور بحرین است که با نمره ۱۶٫۱ سال رتبه اول منطقه را کسب کرده است. ایران با نمره ۱۴٫۶ سال رتبه ۷ را در بین کشورهای منطقه کسب کرده است. بدترین عملکرد در بین کشورهای منطقه متعلق به یمن است که با میانگین ۷٫۴ سال تحصیل مورد انتظار برای زنان، رتبه ۲۴ را کسب کرده است.

۲-۱- شاخص میانگین سال‌های تحصیل

میانگین سال‌های تحصیل، از جمله شاخص‌های مهمی است که به عنوان یکی از مؤلفه‌های لازم برای محاسبه شاخص توسعه انسانی به کار رفته و جایگزین شاخص میزان باسواد بزرگسالان شده است. این شاخص به طور استاندارد برای جمعیت بیست و پنج ساله و بیش تر محاسبه می‌شود؛ بنابراین، میزان اعلام شده برای آن، مربوط به این جمعیت بوده و سال‌های تحصیلی جمعیت کمتر از ۲۵ سال را شامل نمی‌شود. این شاخص نشان می‌دهد که جمعیت بیست و پنج ساله و بیش تر به طور میانگین تا چه اندازه از تحصیل برخوردار شده‌اند؛ هرچه این شاخص بالاتر باشد، وضعیت آموزش آن کشور مطلوب‌تر است. آخرین آمار این شاخص مربوط به سال ۲۰۱۹ است که در جدول زیر گزارش شده است:

جدول شماره ۳. وضعیت شاخص میانگین سال‌های تحصیل در ایران و کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۹

نام کشور	نمره شاخص		رتبه مردان	رتبه زنان
	مرد	زن		
گرجستان	۱۲٫۸	۱۲٫۸	۱	۱
ارمنستان	۱۱٫۸	۱۱٫۸	۲	۴
ازبکستان	۱۱٫۸	۱۱٫۳	۳	۵
قزاقستان	۱۱٫۷	۱۱٫۹	۴	۳
تاجیکستان	۱۱٫۲	۱۰٫۱	۵	۱۱
قرقیزستان	۱۰٫۸	۱۱٫۰	۶	۷
آذربایجان	۱۰٫۸	۱۰٫۲	۷	۹
اردن	۱۰٫۷	۱۰٫۲	۸	۱۰
ایران	۱۰٫۱	۹٫۹	۱۰	۱۲
عربستان	۱۰٫۱	۹٫۰	۹	۱۴
امارات متحده عربی	۹٫۸	۱۲٫۰	۱۱	۲
بحرین	۹٫۵	۹٫۳	۱۲	۱۳
عمان	۹٫۴	۱۰٫۶	۱۳	۸
قطر	۹٫۳	۱۱٫۱	۱۴	۶
لبنان	۸٫۹	۸٫۵	۱۵	۱۵
عراق	۸٫۶	۶٫۰	۱۶	۱۹
ترکیه	۸٫۴	۶٫۹	۱۷	۱۷
مصر	۸٫۰	۶٫۷	۱۸	۱۸

نام کشور	نمره شاخص		رتبه مردان	رتبه زنان
	مرد	زن		
کویت	۶٫۹	۸٫۰	۱۹	۱۶
پاکستان	۶٫۵	۳٫۸	۲۰	۲۱
افغانستان	۶٫۰	۱٫۹	۲۱	۲۲
سوریه	۵٫۶	۴٫۶	۲۲	۲۰
یمن	۴٫۴	۱٫۹	۲۳	۲۳
ترکمنستان	...	...	-	-

منبع: گزارش توسعه انسانی، ۲۰۲۰: ۳۱۲

بهترین عملکرد در زمینه شاخص میانگین سال‌های تحصیل برای مردان مربوط به کشور گرجستان است که با نمره ۱۲٫۸ سال رتبه اول منطقه را کسب کرده است. ایران با نمره ۱۰٫۱ سال رتبه ۱۰ را در بین کشورهای منطقه کسب کرده است. بدترین عملکرد در بین کشورهای منطقه متعلق به یمن است که با میانگین ۴٫۴ سال تحصیل برای مردان، رتبه ۲۳ را کسب کرده است. آمار مربوط به کشور ترکمنستان نیز گزارش نشده است.

بهترین عملکرد در زمینه شاخص میانگین سال‌های تحصیل برای زنان مربوط به کشور گرجستان است که با نمره ۱۲٫۸ سال رتبه اول منطقه را کسب کرده است. ایران با نمره ۹٫۹ سال رتبه ۱۲ را در بین کشورهای منطقه کسب کرده است. بدترین عملکرد در بین کشورهای منطقه متعلق به افغانستان و یمن است که با میانگین ۱٫۹ سال تحصیل برای زنان، رتبه ۲۲ و ۲۳ را کسب کرده‌اند.

۳-۱- شاخص درصد زنان برخوردار از آموزش متوسطه

این شاخص به درصدی از جمعیت زنان بیست و پنج ساله و بالاتر اشاره می‌کند که تحصیلات متوسطه دارند؛ بالاتر بودن این شاخص نشان دهنده آن است که آموزش تا سطح متوسطه حالت عمومی‌تری پیدا کرده است و سطح آموزش در کشور مد نظر در حد مطلوب است. آخرین آمار این شاخص مربوط به سال ۲۰۱۹ می‌شود که در جدول زیر گزارش شده است:

جدول شماره ۴. وضعیت شاخص درصد زنان برخوردار از آموزش متوسطه در ایران و کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۹

نام کشور	نمره شاخص	رتبه منطقه‌ای
ازبکستان	۹۹,۹	۱
تاجیکستان	۹۸,۸	۲
قرقیزستان	۹۸,۶	۳
قزاقستان	۹۸,۳	۴
گرجستان	۹۷,۴	۵
ارمنستان	۹۶,۹	۶
آذربایجان	۹۳,۹	۷
اردن	۸۲,۰	۸
امارات متحده عربی	۷۸,۸	۹
ترکیه	۷۷,۳	۱۰
قطر	۷۳,۵	۱۱
عمان	۷۳,۴	۱۲
عربستان	۶۷,۸	۱۳
ایران	۶۷,۴	۱۴
بحرین	۶۴,۲	۱۵
مصر	۵۹,۲	۱۶
کویت	۵۶,۸	۱۷
لبنان	۵۴,۳	۱۸
عراق	۳۹,۵	۱۹
سوریه	۳۷,۱	۲۰
پاکستان	۲۶,۷	۲۱
یمن	۱۹,۹	۲۲
افغانستان	۱۳,۲	۲۳
ترکمنستان	-	-

منبع: گزارش توسعه انسانی، ۲۰۲۰: ۳۱۲

بهترین عملکرد در زمینه شاخص درصد زنان برخوردار از آموزش متوسطه مربوط به کشور ازبکستان است که با برخورداری ۹۹٫۹ درصدی زنان بیست و پنج ساله به بالا از آموزش متوسطه رتبه اول منطقه را کسب کرده است. ایران با نمره ۶۷٫۴ رتبه ۱۴ را در بین کشورهای منطقه کسب کرده است. بدترین عملکرد در بین کشورهای منطقه متعلق به افغانستان است که با درصد جمعیت زنان برخوردار از آموزش متوسطه به اندازه ۱۳٫۲ درصد، رتبه ۲۳ را در بین کشورهای منطقه کسب کرده است. لازم به ذکر است که آمارهای مربوط به کشور ترکمنستان در گزارش مزبور، موجود نیست.

۴-۱- نسبت مخارج دولت در آموزش به تولید ناخالص داخلی

رسیدن به اهداف توسعه هزاره، نیازمند توجه جدی به کارایی و اثربخشی هزینه‌های دولت در بخش آموزش خواهد بود. بررسی وضعیت آموزش از منظر اقتصاد کلان نشان می‌دهد که رشد سرمایه انسانی، دوره بازگشت سرمایه‌گذاری در نیروی انسانی و در نهایت سرمایه‌گذاری کل اقتصاد را افزایش خواهد داد، چرا که سال‌های بهره‌برداری از این منبع را بیش‌تر کرده و تعداد سال‌هایی را که سرمایه‌گذاری بازده مثبت دارد، افزایش می‌دهد. نسبت مخارج دولت در آموزش به تولید ناخالص داخلی، نشان می‌دهد که دولت به چه میزان در پرداخت هزینه‌های آموزشی مشارکت می‌کند. به طور کلی و صرف نظر از نسبت جمعیت جوان، در اقتصادهای توسعه‌یافته، دولت سهم بیش‌تری در پرداخت هزینه‌های آموزشی بر عهده دارد. مهم‌ترین پیامد کاهش مخارج دولت در آموزش، تنزل کیفیت آموزش طبقات متوسط و فقیر جامعه است که نتیجه آن، تبعیض و نابرابری شدید آموزشی و فرصت‌های نابرابر رشد است. آخرین آمار مربوط به این شاخص براساس داده‌های بانک جهانی مربوط به سال ۲۰۱۸ است که در جدول زیر گزارش شده است:

جدول شماره ۵. وضعیت شاخص نسبت مخارج دولت در آموزش به تولید ناخالص داخلی در ایران و کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۸

نام کشور	نمره شاخص	رتبه منطقه‌ای
قرقیزستان	۶	۱
ازبکستان	۵٫۳	۲
تاجیکستان	۵٫۲	۳
یمن	۵٫۲	۳
سوریه	۵٫۱	۴
عربستان	۵٫۱	۴
عمان	۵	۵
افغانستان	۴٫۱	۶
ایران	۴	۷

نام کشور	نمره شاخص	رتبه منطقه‌ای
کویت	۳,۸	۸
گرجستان	۳,۸	۸
مصر	۳,۸	۸
اردن	۳,۶	۹
عراق	۳,۶	۹
ترکمنستان	۳	۱۰
قطر	۲,۹	۱۱
پاکستان	۲,۹	۱۱
قزاقستان	۲,۸	۱۲
ترکیه	۲,۸	۱۲
ارمنستان	۲,۷	۱۳
آذربایجان	۲,۵	۱۴
لبنان	۲,۴	۱۵
بحرین	۲,۳	۱۶
امارات متحده عربی	-	-

منبع: داده های بانک جهانی، ۲۰۱۸

بهترین عملکرد در زمینه شاخص نسبت مخارج دولت در آموزش به تولید ناخالص داخلی مربوط به کشور قرقیزستان و با نسبت ۶ درصد است که نشان می دهد دولت قرقیزستان ۶ درصد از تولید ناخالص داخلی خود را صرف هزینه های آموزشی می کند. به همین دلیل، رتبه اول منطقه را کسب کرده است. ایران با اختصاص ۴ درصد از تولید ناخالص داخلی خود به آموزش، رتبه ۷ را در بین کشورهای منطقه کسب کرده است. بدترین عملکرد در بین کشورهای منطقه متعلق به بحرین است که تنها ۲,۳ درصد از تولید ناخالص داخلی خود را صرف آموزش کرده است. لازم به ذکر است که آمارهای مربوط به کشور امارات متحده عربی، موجود نیست.

جدول زیر، آمارهای مربوط به شاخص های آموزشی کشور ایران را به همراه رتبه منطقه ای آن در یک نگاه آورده است:

جدول شماره ۶. رتبه‌بندی شاخص‌های آموزشی ایران در بین کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۹

ردیف	حوزه	شاخص	رتبه منطقه (بین ۱ تا ۲۴)
۱.	آموزش	میانگین سال های مورد انتظار تحصیل مردان	۵
۲.		میانگین سال های مورد انتظار تحصیل زنان	۷
۳.		میانگین سال های تحصیل مردان	۱۰
۴.		میانگین سال های تحصیل زنان	۱۲
۵.		درصد زنان برخوردار از آموزش متوسطه	۱۴
۶.		نسبت مخارج دولت در آموزش به تولید ناخالص داخلی	۷
میانگین رتبه			۹٫۱۶

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، میانگین رتبه شاخص‌های آموزشی ایران ۹,۱۶ است که کمتر از میانگین (۱۲) کل است و به معنای آن است که ایران در حوزه آموزش بهتر از میانگین منطقه‌ای قرار دارد. از این حیث، می‌توان امیدوار بود که وضعیت ایران در آینده به سطح آرمانی برسد.

جمع بندی و نتیجه گیری

در جمهوری اسلامی ایران، دولت ها و همه مؤسسات دولتی و عمومی برای پیمودن مسیر رشد و توسعه کشور، باید برنامه ها و سیاست های خود را با سند چشم انداز بیست ساله همسو و منطبق کنند (احمدی، ۱۳۸۸: ۶). از این رو، با توجه به این که جامعه ایرانی در سند چشم انداز بیست ساله، جامعه ای متکی بر سرمایه انسانی تعریف شده است و از آن جا که آموزش و پرورش با تربیت نیرو در دوره عمومی، بیش ترین نقش و سهم را در تولید سرمایه انسانی بر عهده دارد، حصول و دستیابی به اهداف ارزشمند سند چشم انداز بیست ساله، از گذرگاه آموزش و پرورش می تواند، پویا و بالنده عبور می کند. آموزش و پرورش در کشور ما به عنوان نهادی رسمی که عهده دار تربیت و تأمین نیروی انسانی جامعه اسلامی و انتقال فرهنگی غنی، ملی و اسلامی به نسل های بعدی است، جایگاهی مهم و حساس و فعالیتی فراگیر دارد. بر این اساس، بر همه مسئولان و متولیان نظام جمهوری اسلامی ایران فرض است که تقویت و توسعه آموزش و پرورش را به عنوان بخش اصلی و بنیادین نظام تعلیم و تربیت کشور مد نظر قرار دهند و زمینه های لازم را به گونه ای فراهم سازند تا این نهاد انسان ساز و فرهنگی، آن گونه که در سند چشم انداز بیست ساله کشور آمده است، به خوبی مهای تربیت شهروندان شود؛ شهروندانی که باید از هویت دینی و ملی و مهارت های لازم برای زیستن در دنیای پر رمز و راز آینده و جامعه ایرانی وصف شده در سند برخوردار باشند.

بهترین عملکرد ایران در شاخص های آموزشی مربوط به میانگین سال های مورد انتظار تحصیل مردان است که رتبه پنجم را در بین کشورهای منطقه کسب کرده است و بدترین عملکرد ایران در زمینه شاخص درصد زنان برخوردار از آموزش متوسطه با رتبه ۱۴ منطقه و شاخص میانگین سال های تحصیل زنان با رتبه ۱۲ در بین کشورهای منطقه است. این دو شاخص، به نوعی بیان کننده نابرابری جنسیتی در حوزه آموزش است که لازم است توجه بیش تری به این حوزه صورت گیرد. هرگونه بهبود در این شاخص ها می تواند میانگین کلی شاخص های حوزه آموزش را بهبود بخشد و به ارتقای جایگاه ایران در بین کشورهای منطقه کمک کند.

منابع

- احمدی، محمد (۱۳۸۸). اهداف تربیتی سند چشم‌انداز، شاخص‌های ارزیابی آن‌ها، تحلیل چالش‌ها و ارائه رهیافت در حوزه آموزش و پرورش، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- مسکوب، محمود (۱۳۹۱). کتاب مرجع سیاست‌گذاری اجتماعی، ویراستاران: الکاک، پیت و مارگارت می و کارن راولینگستون، ترجمه: علی اکبر تاج‌زینی، محسن قاسمی و مرتضی قلیچ، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)، جلد دوم، چاپ اول.
- مقدسی، فاطمه و کریمیان، جلال (۱۳۹۷). تحلیل کنشگران سیاست‌گذاری آموزش و پرورش در ایران از منظر عدالت آموزشی، تهران: مؤسسه کار و تأمین اجتماعی.

● <http://data.worldbank.org>

● Human Development Reports 2019

گزارش‌های منتشر شده معاونت رفاه اجتماعی

۱. وضعیت فقر و نابرابری در ایران در دوره ۸ ساله ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۱؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (آذرماه ۹۲)
۲. نقدی برواگذاری بیمه‌های درمان به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی؛ (دفتر بیمه‌های سلامت) (آذرماه ۹۲)
۳. نقدی برادغام سازمان‌های بیمه‌گر در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی؛ تجربه سایر کشورها؛ (دفتر بیمه‌های سلامت) (آذرماه ۹۲)
۴. نقد و بررسی داده‌های سالنامه آماری در حوزه آسیب‌های اجتماعی؛ (دفتر امور آسیب‌های اجتماعی) (دیماه ۹۲)
۵. تحلیل محتوای اخبار آسیب‌های اجتماعی در رسانه‌ها؛ (دفتر امور آسیب‌های اجتماعی) (دیماه ۹۲)
۶. بررسی وضعیت طلاق در کشور بین سال‌های ۸۴ و ۹۱؛ (دفتر امور آسیب‌های اجتماعی) (دیماه ۹۲)
۷. نگاهی به گفتمان رهبر معظم انقلاب پیرامون سبک زندگی، تعاون و اقتصاد مقاومتی؛ (دفتر امور آسیب‌های اجتماعی) (دی‌ماه ۹۲)
۸. توانمندسازی خانوارهای ساکن در محله‌های فقیرنشین همگام با هدفمندسازی یارانه‌ها؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (بهمن‌ماه ۹۲)
۹. برنامه راهبردی کاهش فقر در ایران؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (اسفند ۹۲)
۱۰. طرح جامع ظرفیت‌سازی سازمان‌های مردم‌نهاد در حوزه رفاه و تأمین اجتماعی؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (اسفند ۹۲)
۱۱. برنامه یارانه خوراک در آمریکا (SNAP)؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (اسفند ۹۲)
۱۲. مشروط‌سازی دریافت یارانه نقدی به انجام آزمایشات رایگان پزشکی؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (اردیبهشت‌ماه ۹۳)
۱۳. پتانسیل تحقق نیافته ایران، مخزن استعداد‌های بهره‌برداری نشده؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (خرداد‌ماه ۹۳)
۱۴. نگاهی به پدیده سوء مصرف مواد مخدر در ایران؛ (دفتر امور آسیب‌های اجتماعی) (خرداد‌ماه ۹۳)
۱۵. شکل‌گیری دولت رفاه و سرمایه‌داری هماهنگ در ژاپن و آلمان؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (تیرماه ۹۳)
۱۶. مشارکت اجتماعات محلی در شناسایی فقر؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (تیرماه ۹۳)
۱۷. نگاهی به شاخص جهانی گرسنگی و وضعیت ایران؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (تیرماه ۹۳)
۱۸. طراحی پرسشنامه برای شناسایی خانوارهای فقیر؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مرداد‌ماه ۹۳)
۱۹. شاخص رشد و تکامل کودک ۲۰۱۲: پیشرفت‌ها، چالش‌ها و نابرابری؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مرداد‌ماه ۹۳)
۲۰. بررسی پدیده خودکشی در ایران؛ (دفتر امور آسیب‌های اجتماعی) (شهریورماه ۹۳)
۲۱. شاخص امنیت غذایی جهانی سال ۲۰۱۴؛ (معاونت رفاه اجتماعی) (شهریورماه ۹۳)
۲۲. برنامه‌های حمایت اجتماعی در ترکیه؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مهرماه ۹۳)
۲۳. اندازه‌گیری وسعت و اجزای فقر کودکان با روش فقر چند بعدی؛ (معاونت رفاه اجتماعی با همکاری سازمان بهزیستی کشور) (آبان‌ماه ۹۳)
۲۴. نقش سازمان اشتغال در خارج از کشور فیلیپین و مقررات استخدام و اشتغال کارگران در خارج از کشور؛ (معاونت رفاه اجتماعی با همکاری معاونت اشتغال و کارآفرینی) (آذرماه ۹۴)
۲۵. رتبه‌بندی سازمان بهزیستی از نظر شاخص‌های توانمندی زنان سرپرست خانوار کشور؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مرداد‌ماه ۹۳)
۲۶. اشتغال عمومی؛ راهکار مقابله با بیکاری در شرایط رکود تورمی؛ (معاونت رفاه اجتماعی با همکاری معاونت اشتغال و کارآفرینی) (اردیبهشت‌ماه ۹۴)

۲۷. برنامه مشاغل عمومی در آفریقای جنوبی؛ (معاونت رفاه اجتماعی) (خرداد ماه ۹۴)
۲۸. حمایت اجتماعی در جهان؛ حمایت اجتماعی از کودکان؛ (دفتر بیمه‌های اجتماعی) (تیرماه ۹۴)
۲۹. بررسی شاخص موفقیت لگاتوم در سال ۲۰۱۴ و مقایسه وضعیت ایران با کشورهای منطقه؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مهرماه ۹۴)
۳۰. بررسی شاخص پیشرفت اجتماعی در سال ۲۰۱۴؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (آبان ماه ۹۴)
۳۱. الزامات تدوین برنامه ششم توسعه؛ (دفتر بیمه‌های سلامت) (آبان ماه ۹۴)
۳۲. گزارش جهانی نشاط در سال ۲۰۱۳؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (دی ماه ۹۴)
۳۳. گزارش شاخص کیفیت زندگی در جهان در سال ۲۰۱۶؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (شهریور ماه ۹۵)
۳۴. گزارش شاخص جهانی گرسنگی و وضعیت ایران در سال ۲۰۱۵؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مهرماه ۹۵)
۳۵. تاریخچه ادغام و انتزاع بیمه‌ها از وزارت بهداشت؛ (دفتر بیمه‌های سلامت) (مهرماه ۹۵)
۳۶. بررسی اثرات اعمال معافیت‌های حق بیمه سهم کارفرمایی و نقد جایگاه آن در برنامه‌های توسعه؛ (دفتر بیمه‌های اجتماعی) (خردادماه ۹۵)
۳۷. شاخص توسعه کودک ۲۰۱۵؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (آذرماه ۹۵)
۳۸. گزارش توسعه زیرساخت‌های رفاهی در ایران طی سال‌های ۲۰۱۶-۲۰۱۴؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (دی ماه ۹۵)
۳۹. طبقه‌بندی استاندارد رفاه اجتماعی؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (آذرماه ۹۶)
۴۰. نظام نهادی تور ایمنی اجتماعی؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (آذرماه ۹۶)
۴۱. سند راهبرد کاهش فقر پاکستان؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (خرداد ۱۳۹۷)
۴۲. چشم‌انداز اقتصادی جهان در سال ۲۰۲۰، خلاصه گزارش صندوق بین‌المللی پول، منتشر شده در آوریل ۲۰۲۰ (اردیبهشت ۱۳۹۹)
۴۳. وضعیت رفاه و مصرف خانوارهای ایرانی در سال ۱۳۹۸ و ضرورت اصلاحات اقتصادی؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (اسفند ۱۳۹۸)
۴۴. تبیین و تحلیل فقر و نابرابری در بخش مالی؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مهرماه ۱۳۹۹)
۴۵. عدالت آموزشی در ایران؛ (معاونت رفاه اجتماعی) (بهار ۱۳۹۹)
۴۶. تحلیل سیاست‌گذاری آموزش در ایران با تأکید بر عدالت آموزشی؛ (معاونت رفاه اجتماعی) (بهار ۱۳۹۹)
۴۷. کتاب راهنمای برنامه ملی کسب و کار؛ (معاونت رفاه اجتماعی) (خرداد ۱۳۹۹)
۴۸. پول‌های محلی؛ ابزاری برای توانمندسازی و مقابله با رکود و نابرابری منطقه‌ای؛ (معاونت رفاه اجتماعی) (خرداد ۱۳۹۹)
۴۹. برنامه دولت کانادا برای مقابله با تبعات بیماری کرونا (برنامه پاسخگویی اقتصادی کووید-۱۹ کانادا: حمایت از شهروندان و مشاغل) (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (بهار ۱۳۹۹)
۵۰. سیاست‌های اتخاذ شده در کشورهای مختلف برای مقابله با کرونا؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (بهار ۱۳۹۹)
۵۱. مداخله دولت‌های عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) در بازار اجاره مسکن؛ (معاونت رفاه اجتماعی) (خرداد ۱۳۹۹)
۵۲. جزئیات بسته کمک ۲ تریلیون دلاری سنای آمریکا برای مقابله با کرونا؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (بهار ۱۳۹۹)
۵۳. فقر و نابرابری در آموزش و پرورش ایران؛ بررسی شاخص‌ها، ریشه‌یابی و برخی راهکارها با تأکید بر مسئله تعارض منافع؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مهرماه ۱۳۹۹)

۵۴. چگونگی جایگزینی کارت های اعتباری خرید مواد غذایی با توزیع مستقیم برنج یارانه ای ؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (تیرماه ۱۳۹۹)
۵۵. حمایت اجتماعی و مواجهه مشاغل با کووید-۱۹: یک بررسی بهنگام از اقدامات کشورها ؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (تیرماه ۱۳۹۹)
۵۶. گزارش عملیاتی و پیش بینی برنامه های آتی معاونت رفاه اجتماعی (ویرایش اول) ؛ (معاونت رفاه اجتماعی) (تابستان ۱۳۹۹)
۵۷. برنامه اجرایی مدیریت حمله های سوداگرانه و تامین مالی بنگاه ها ؛ (معاونت رفاه اجتماعی) (شهریور ۱۳۹۷)
۵۸. برنامه جبران خسارت شهروندان پاکستان (مطالعه موردی، ژوئن ۲۰۱۳) ؛ (معاونت رفاه اجتماعی) (تابستان ۱۳۹۹)
۵۹. مطالعه ساختار حکمرانی داده محور باهدف بهبود بهره برداری از پایگاه رفاه ایرانیان ؛ (شهریور ۱۳۹۹)
۶۰. بررسی تجربیات جهانی در زمینه استفاده از کارت اعتباری به عنوان ابزار حمایتی ؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (شهریور ۱۳۹۹)
۶۱. الگوی نوین سازمان و مدیریت حوزه رفاه و تامین اجتماعی کشور ؛ (معاونت رفاه اجتماعی) (شهریور ۱۳۹۹)
۶۲. تشریح فرآیند اجرایی کردن بند ح تبصره ۱۷ قانون بودجه توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ؛ (معاونت رفاه اجتماعی) (شهریور ۱۳۹۹)
۶۳. ارائه کالا برگ و راه اندازی سیستم فاکتور الکترونیک در حمایت از خانوار در شرایط کرونا ؛ (معاونت رفاه اجتماعی) (مرداد ۱۳۹۹)
۶۴. مقایسه دسترسی خانوارها به اعتبار و تسهیلات بانکی در ایران و جهان ؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مهر ۱۳۹۹)
۶۵. فقر و نابرابری در دسترسی به زیرساخت ها: مسکن ؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مهر ۱۳۹۹)
۶۶. نظام حمایت و رفاه اجتماعی در ایران ؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مهر ۱۳۹۹)
۶۷. بررسی نظام حمایت اجتماعی کشورها: ۱. پیاده سازی نظام های رفاهی مبتنی بر استطاعت در ایالات متحده آمریکا ؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مهر ۱۳۹۹)
۶۸. مقایسه تطبیقی ایران با کشورهای منطقه بر اساس سند چشم انداز بیست ساله کشور در سال ۲۰۱۹: ۱. شاخص های اقتصادی ؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مهر ۱۳۹۹)
۶۹. عملکرد دفتر مطالعات رفاه اجتماعی: شش ماهه اول سال ۱۳۹۹ ؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مهر ۱۳۹۹)
۷۰. تغییرات رفاه و مصرف ایرانیان و سیاست پیشنهادی حمایت غذایی ؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مهر ۱۳۹۹)
۷۱. مقایسه تطبیقی ایران با کشورهای منطقه بر اساس سند چشم انداز بیست ساله کشور در سال ۲۰۱۹: ۲. شاخص های بهداشتی ؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (آذر ۱۳۹۹)

با وقوع انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ موضوع عدالت در کنار تربیت دینی، انقلابی، مهم‌ترین گفتمان مسئولان آموزش و پرورش کشور شد. هدف‌های تربیتی سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور که برگرفته از اهداف آرمانی نظام مقدس جمهوری اسلامی است، اهداف متعالی و بزرگی است که تحقق آن‌ها مستلزم آمادگی و توانمندی‌های خاصی است. با توجه به این‌که جامعه ایرانی در سند چشم‌انداز بیست‌ساله، جامعه‌ای متکی بر سرمایه انسانی تعریف شده است و از آن‌جا که آموزش و پرورش با تربیت نیرو در دوره عمومی، بیش‌ترین نقش و سهم را در تولید سرمایه انسانی بر عهده دارد، حصول و دستیابی به اهداف ارزشمند سند چشم‌انداز بیست‌ساله، از گذرگاه آموزش و پرورش می‌توانمند، پویا و بالنده عبور می‌کند. آموزش و پرورش در کشور ما به عنوان نهادی رسمی که عهده‌دار تربیت و تأمین نیروی انسانی جامعه اسلامی و انتقال فرهنگی غنی، ملی و اسلامی به نسل‌های بعدی است، جایگاهی مهم و حساس و فعالیتی فراگیر دارد. بر این اساس، بر همه مسئولان و متولیان نظام جمهوری اسلامی ایران فرض است که تقویت و توسعه آموزش و پرورش را به عنوان بخش اصلی و بنیادین نظام تعلیم و تربیت کشور مد نظر قرار دهند و زمینه‌های لازم را به گونه‌ای فراهم سازند تا این نهاد انسان‌ساز و فرهنگی، آن‌گونه که در سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور آمده است، به خوبی مهبیای تربیت شهروندان شود.